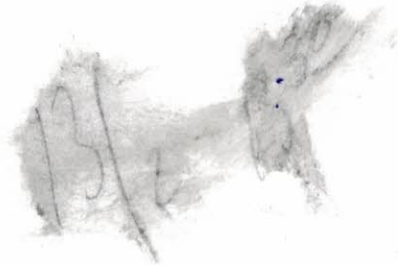

Maria

Skåne Nordost

Maria Skåne Nordost

- En integrerad mottagning för unga med kemisk
substansanvändning

Tillsammans vägar vi finna nya vägar!

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Hälsa och
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Den är
Livet

Maria

Skåne Nordost

Inledning

Maria Skåne Nordost är ett samverkansprojekt mellan kommun och Region Skåne, som finansieras av Samordningsförbundet Skåne Nordost under perioden 111101-141031. Mottagningen finns i Hässleholm och invigdes 120410. Maria Skåne Nordost vänder sig till unga personer under 29 år med kemisk substansanvändning och deras nätverk. Maria Skåne Nordosts uppdrag är att förbättra samverkan kring bedömning och behandling för målgruppen och erbjuda lättillgänglig information, rådgivning och behandling till målgruppen och deras nätverk. Inom ramen för mottagningens uppdrag ligger även att, vid behov, hjälpa etablera kontakt inom ordinarie verksamheter inom såväl sjukvård som socialtjänst. Personalen på mottagningen representerar socialtjänsten, barn- och ungdomspsykiatri samt vuxenpsykiatri.

Ungdomar och kemisk substansanvändning - prevalens

Varje år genomförs en skolundersökning av Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning (CAN) med fokus på ungdomarnas drogvanor. Undersökningen genomförs nationellt med elever i årskurs nio och årskurs två på gymnasiet. De senaste åren har andelen ungdomar med erfarenhet av narkotikaanvändning varit ganska stabil, medan alkoholkonsumtionen minskat årligen. Andelen ungdomar som röker tobak minskar, medan snusningen ökat framför allt bland pojkar i årskurs två på gymnasiet. Hösten 2012 presenterades en rapport, *Folkhälsorapport Barn och Unga i Skåne*, baserad på en regional enkätundersökning med elever i årskurs 6 och 9 på grundskolan och årskurs två på gymnasiet. Undersökningen har genomförts i samarbete mellan Region Skåne och Kommunförbundet Skåne. I rapporten presenteras regionala siffror, men via kommunförbundet har även siffror på kommunal nivå kunnat inhämtas..

I CANs skolundersökning från 2013 framkommer att andelen alkoholkonsumenter är 44 % av pojkarna och 50 % av flickorna i årskurs 9 och 77 % av såväl pojkar som flickor i gymnasiets årskurs 2. I den skånska undersökningen från 2012 framkommer att flera av Maria Skåne Nordosts kommuner har en högre andel alkoholkonsumenter än skånesnittet, där Hässleholm och Östra Göinge visar högre siffror för samtliga, Bromölla och Kristianstad har högre andel för tre av fyra grupper och Osby ligger över skånesnittet i en av grupperna. Värt att notera är att Skåne som region redovisar högre siffror än rikssnittet för samtliga grupper.

Andelen tobaksanvändare i Skåne är något högre 2012 än risksnittet som redovisas för 2013. I Maria Skåne Nordosts kommuner ligger siffrorna avseende snusning bland pojkar över skånesnittet i samtliga grupper utom dagligsnusande pojkar i årskurs 9 i Kristianstads kommun.

I CANs skolundersökning från 2013 framkommer att 7 % av pojkarna och 6 % av flickorna i årskurs 9 någon gång provat narkotika medan motsvarande siffror i årskurs 2 på gymnasiet var 19 % av pojkarna och 14 % av flickorna. Siffrorna för Skåne från 2012 redovisar att 10 % av pojkarna och 5 % av flickorna i årskurs 9 samt 22 % av pojkarna och 15 % av flickorna uppgett att de någon gång provat narkotika. Kristianstads kommun har något högre andel flickor i årskurs 9 som angett att de provat narkotika, liksom pojkar i årskurs 2 från Hässleholms kommun. I Bromölla är andelen med narkotikaerfarenhet betydligt lägre än skånesnittet i samtliga grupper, liksom i Osby. Även i Östra Göinge är siffrorna betydligt lägre än skånesnittet för samtliga grupper utom pojkar i årskurs 2.

Maria

Skåne Nordost

Det är av stor vikt att följa utvecklingen av tobaks-, alkohol- och narkotikaanvändning, då detta samvarierar på ett tydligt sätt. Som exempel kan nämnas att andelen rökande pojkar i årskurs 9 som provat narkotika var 35 %, vilket kan jämföras med icke-rökande pojkar där andelen ligger mellan 2 och 3 %. Även när det gäller andelen unga som dricker sig berusade varje eller nästan varje konsumtionstillfälle är ungefär 5 gånger högre bland de pojkar som röker.

Interventioner för unga med kemisk substansanvändning

Flera forskningsstudier visar att gruppen ungdomar med kemisk substansanvändning har en hög psykiatrisk samsjuklighet och normbrytande beteende. I en studie från Maria Ungdom som presenterades 2006 framkommer till exempel att 90 % av flickorna och 82 % av pojkarna i studien någon gång uppfyllt kriterierna för en psykiatrisk diagnos. (A. Tengström 2006) Mot bakgrund av denna kunskap är det av yttersta vikt att ungdomar med kemisk substansanvändning erbjuds en allsidig utredning inom såväl sjukvård som socialtjänst. I Sverige är ansvaret för olika delar av behandlingen uppdelat mellan sjukvård och socialtjänst vilket ställer höga krav på samverkan för att skapa en sammanhållen vårdkedja för den enskilde. *"Den splittrade vårdkedjan för ungdomar med missbruk och svårigheterna att skapa en integrerad utredning, diagnos och behandling liksom det svaga kunskapsstödet till behandlingsverksamhet liksom frånvaro av adekvat behandling för vissa grupper är inte bara problematisk utifrån ett medborgarperspektiv utan kan även riskera att kräva ökade ekonomiska resurser när det gäller slutna vård och i förlängningen tvångsvård."* (Ungdomar och missbruk – kunskap och praktik, 2011, s 10)

I samband med Gerhard Larssons missbruksutredning gjordes en kunskaps sammanställning gällande interventioner för ungdomar med kemisk substansanvändning. Denna rapport, *Ungdomar och missbruk – kunskap och praktik*, utkom 2011. Med utgångspunkt i det aktuella kunskapsläget lämnar rapportens författare bland annat elva förslag för förbättringar och utveckling av arbetet med unga personer med kemisk substansanvändning. Man poängterar vikten av att sjukvård och socialtjänst tar ett gemensamt ansvar för målgruppen och att mottagningar behöver integreras för att möta målgruppens särskilda behov. I ett av förslagen skriver författarna: *"Kompetens måste byggas upp regionalt inom hälso- och sjukvård och primärkommuner. Då förhållanden vid ungdomars missbruk skiljer sig från vuxnas behov kunskapscentra tillskapas för att a) få en bättre kunskap om utredning och behandling hos ungdomar med missbruk (karriär, prevalens, samsjuklighet, m.m.), b) utgöra stöd för metodutveckling och tillämpning av evidensbaserade metoder inom socialtjänst, institutions- och sjukvård, c) utgöra kunskapsstöd för utbildning och kompetensutveckling på området."* (Ungdomar och missbruk – kunskap och praktik, 2011, s 12)

Ungdomar med kemisk substansanvändning måste bemötas utifrån de särskilda kognitiva, känslomässiga, moraliska och sociala aspekter som karaktäriserar tonåren för att interventionerna ska vara funktionella. Ungdomar upplever ofta mindre negativa konsekvenser av sin substansanvändning vilket gör motivationsarbetet till en särskild utmaning. Vidare visar forskning att ungdomar med samsjuklighet oftare än andra avbryter behandlingskontakter i förtid. Det finns rapporter om att upp till 50 % av ungdomar med samsjuklighet avbryter sina behandlingskontakter i förtid, vilket är ett skäl till att behandlingsresultaten för denna grupp blir sämre. Forskningen gör även gällande att ungdomar med samsjuklighet har svårare att bibehålla positiva behandlingsresultat över tid. (Ungdomar och missbruk – kunskap och praktik, 2011)

Maria

Skåne Nordost

Utgångspunkten för Maria Skåne Nordost är att på bästa sätt motsvara de speciella behov som finns hos unga personer med kemisk substansanvändning. Metodvalen bygger på bästa tillgängliga evidens och kunskap inom området. En expertpanel inom området unga med kemisk substansanvändning gjorde, 2004, en sammanställning av viktiga komponenter i en effektiv behandling för den unga målgruppen.

Följande komponenter presenteras:

- 1. Behandling bör föregås av en bedömning (av psykiatriska, psykologiska och medicinska problem, inlärningssvårigheter, familjefunktion och andra aspekter av ungdomens liv) och sedan matchas utifrån de behov som identifieras.*
- 2. Behandlingen bör vara heltäckande och utgå från en integrerad ansats (adressera olika behov i flera aspekter av ungdomens liv).*
- 3. Familjen (föräldrar) bör involveras i behandlingen.*
- 4. Behandlingen bör anpassas efter ungdomars behov (ej bemöta ungdomar som "små vuxna").*
- 5. Behandlingen bör bygga på tillit mellan ungdom och terapeut för att motverka behandlingssammanbrott.*
- 6. Behandlingspersonalen bör vara kvalificerad, inneha kunskaper om barns och ungdomars utveckling, psykiatriska diagnoser, missbruk och beroende.*
- 7. Behandlingen bör adressera typiska behov hos pojkar respektive flickor samt behov utifrån kulturella skillnader hos minoriteter.*
- 8. Behandlingen bör inkludera återfallsprevention, eftervård och uppföljning.*
- 9. Behandlingsutfall bör mätas i kontrollerade utvärderingar.*
(Ungdomar och missbruk – kunskap och praktik, 2011, s 29-30)

Maria Skåne Nordost 120410-140110

Arbetet på Maria Skåne Nordost utgår från tillgänglig forskning och kunskap gällande målgruppen och använder detta som utgångspunkt för bemötande, information, rådgivning och behandling av målgruppen. Den grupp som hittills kommit till mottagningen uppvisar i stor utsträckning den problematik som också framhålls i aktuell forskning. Motivationen, framför allt hos de yngre ungdomarna, är ofta låg, och samsjukligheten hög. Vidare har flertalet ungdomar även olika former av social problematik som till exempel skolproblem och relationsproblem i familjen. De initiala kontakterna på mottagningen fokuserar framför allt på att erbjuda ett öppet, inbjudande klimat med stor respekt för den enskildes egen

Maria

Skåne Nordost

problemformulering. Detta sker genom att personalen skapar förutsättningar för dialog och har ett lyssnande förhållningssätt. För alla ungdomar poängteras deras autonomi och valfrihet gällande kontakten med mottagningen, samtidigt som föreliggande anmälningskyldigheter enligt socialtjänstlagen och LVM (lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall). Mycket fokus läggs även på motivationsarbete liksom arbete med att involvera den unges nätverk i processen.

Maria Skåne Nordost har varit öppen för målgruppen och deras nätverk sedan 120411. Utöver arbetet med enskilda individer har mottagningens personal arbetat aktivt med att marknadsföra mottagningen, framför allt till yrkesverksamma och föräldrar. Mottagningen är ett komplement till ordinarie verksamheter inom socialtjänst och sjukvård och står för hög kompetens inom området ungdomar med kemisk substansanvändning. För att sprida denna kunskap deltar personalen i olika föreläsnings- och utbildningsinsatser inom mottagningens upptagningsområde. Genom denna kunskapsspridning är förhoppningen att yrkesverksamma som möter ungdomar ska få en bättre beredskap att tidigare upptäcka substansanvändning hos unga.

För den enskilde individen erbjuder Maria Skåne Nordost ett frivilligt alternativ till ordinarie verksamheter, samt en ingång till två huvudmäns kompetens och ansvarsområden. Mottagningen erbjuder information, rådgivning och behandling till målgruppen och deras nätverk och den unges problemformulering, motivation och målsättningar är alltid utgångspunkt vid planering av kontakten.

Sedan invigningen har 120 unika ungdomar aktualiserats på mottagningen och ett 30-tal anhöriga/närstående har kommit på enskilda samtal. Från april 2012 till utgången av oktober 2013 genomfördes nästan 1000 informations- och behandlingssamtal på mottagningen. Under andra projektåret var andelen unga som kom på eget eller anhörigas initiativ 70%, vilket är en ökning jämfört med första projektåret. I början av oktober 2013 gjordes en avstämning för att få en uppfattning om utfallet av de interventioner som genomförts. Av 104 unika individer hade 12 valt att endast komma för informationssamtal och sex ungdomar hade uteblivit från bokade informationsbesök. Övriga 86 ungdomar hade tackat ja till fortsatt kontakt. När avstämningen genomfördes hade 52 ungdomar avslutat sin kontakt, planerat (41 ungdomar) eller genom avbrott (11 ungdomar), och av dessa var 29 ungdomar drogfria vid avslut. Den vanligaste anledningen till att ungdomen kom i kontakt med Maria Skåne Nordost var cannabisanvändning, denna grupp motsvarade närmare 70%. Åldersfördelningen var mellan 13 och 27 år, varav 67 % återfinns i åldersgruppen 16-22 år.

Maria Skåne Nordost använder kartläggningsverktyget UngDOK, som utarbetats särskilt för målgruppen. Denna kartläggning innehåller en inskrivningsintervju och en utskrivningsintervju, som vid jämförelse kan ge indikation på interventionernas effekt. Hittills har ingen uppföljning gjorts efter avslutad kontakt, men en uppföljningsintervju håller på att utarbetas inom ramen för UngDOK och denna kommer att användas på Maria Skåne Nordost så snart den blir tillgänglig.

Sammanfattande reflektioner

Maria Skåne Nordost erbjuder ett unikt komplement till ordinarie verksamheter inom socialtjänst och sjukvård i nordöstra Skåne. Mottagningen erbjuder information, rådgivning

Maria

Skåne Nordost

och behandling till unga med kemisk substansanvändning, men fungerar även som en ingång till ordinarie verksamheter inom socialtjänst och sjukvård. Detta bedöms minska risken för avbrott i vårdkedjan, samt erbjuda den unge kontinuitet genom att kontakten med Maria Skåne Nordost kan fortsätta över tid. På Maria Skåne Nordost finns hög kompetens gällande kemisk substansanvändning, men framför allt gällande den unga målgruppens särskilda behov för en fungerande rehabilitering.

Mer information om Maria Skåne Nordost

Interna rapporter från mottagningen och externa utvärderingsrapporter finns att läsa på:

<http://www.sfsno.se/samverkansinsatser/maria-skaane-nordost/>

Referenser

- Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, (2013) *Skolelevers drogvanor 2013*
Jakobsson, J., Richter, C., Tengström, A., Borg, S., (2011) *Ungdomar och missbruk. kunskap och praktik*
Tengström, A (2006) *Ung och oberoende – En studie av Maria Ungdoms klienter.*